NOTAE PRAEHISTORICAE 5 - 1985 : 143-146

MESOLITHISCHE EN NEOLITHISCHE VONDSTEN AAN DE DONK TE OUDENAARDE

P. VAN DER PLAETSEN, J. VANMOERKERKE & J.P. PARENT.

In 1984 rekupereerde J. Van Wambeke tijdens ontzandingswerken aan de "Donk" te Oudenaarde (Bevere) verschillende prehistorische archeologica. Deze vondsten vormden de direkte aanleiding voor een korte proefgraving, eind 1984, die de resten van een laat-neolithische nederzetting aan het licht bracht.

Gezien deze zone en het omringende gebied direkt bedreigd was door de snel vorderende werkzaamheden, werd dit areaal in 1985 aan een grondiger studie onderworpen. Het onderzoek werd uitgevoerd door de Nationale Dienst voor Opgravingen (NDO), o.l.v. P. Van der Plaetsen, J. Vanmoerkerke en J.P. Parent, met de medewerking van verschillende diensten van het Geologisch Instituut (R.U.G.), het Verbond voor Oudheidkundig Bodemonderzoek van Oost-Vlaanderen (VOBOV), de stad Oudenaarde en het zandwinningsbedrijf Meeganck uit Lokeren. Opgravingssleuven samen met de grote oppervlakten die door de aannemer werden afgegraven, lieten ons toe verscheidene hectaren te "kontroleren". De werkzaamheden, die een kunstmatige waterplas met een steeds schommelend niveau kreëerden, was er de oorzaak van dat deze noodopgraving vaak in uiterst moeilijke omstandigheden verliep.

Uiteindelijk werden zeven prehistorische en een Romeinse nederzetting gelokaliseerd, waarvan er momenteel nog twee in onderzoek zijn, en de rest reeds volledig vernietigd zijn. De opgravingen en de andere graafwerken lieten ook een grondig geologisch, geomorfologisch en pedologisch onderzoek toe. De opbouw van het gebied wordt gekenmerkt door verscheidene zandige opduikingen in een moerassig gebied. Ook werd de aanwezigheid van een meanderende Scheldearm (tot 50m breed en 9m diep) vastgesteld.

In één van de sectoren werd onder een dik pakket uit de Romeinse tijd (onderzoek M. Rogge) een mesolithische concentratie aangetroffen. Op de top van een kleine zandige opduiking langs een oude Scheldearm troffen we in een

ovale zone van ca. 12 op 5m zowat 2000 artefakten aan. Als grondstof werd overwegend gebruik gemaakt van meerdere gevlekte vuursteensoorten. Artefakten uit Wommersomkwartsiet zijn zeldzaam. De kernen, veelal met meerdere slagvlakken, zijn klein en dikwijls "uitgeput". Bij de werktuigen is er een duidelijk overwicht van de (rechthoekige) trapezia. Daarnaast vermelden we enkele spitsen met afgeronde basis en mikroklingen met afgestompte boord. Ook de zg. "Montbaniklingen" komen frekwent voor. Het aantal kerfresten is in verhouding tot de mikrolieten bijzonder groot. Het meest opvallend is de afwezigheid van schrabbers, boren e.d. naast de vuurstenen artefakten vermelden we ook de vondst van talrijke fragmenten verbrand been en houtskool. Uitzonderlijk bewaarde ook niet-verbrand been. Bij de weinige tot nu toe gedetermineerde stukken vermelden we de aanwezigheid van hert en verscheidene kleine zoogdieren. Op het site komt ook een rood-bruine kleurstof voor.

Deze loci kan ongetwijfeld in het midden- of laat-mesolithicum gesitueerd worden. Een datering in de laatste fase van het mesolithicum kunnen we eventueel uitsluiten op basis van de afwezigheid van trapezia met ventrale retouchen. Voor een nauwkeuriger datering moet gewacht worden op de resultaten van het C-14 onderzoek. Voor wat de interpretatie betreft, moeten we in ieder geval wijzen op de enigszins afwijkende samenstelling van het lithisch materiaal (geen schrabbers). Een tijdelijk kampement met een specifieke funktie (jacht, ...) lijkt ons momenteel een aanvaardbare hypothese.

Van de tweede mesolithische concentratie is momenteel nog maar een klein gedeelte onderzocht. Het site bevindt zich op de zuidelijke en westelijke helling van een duin, op enkele meters van een grote Scheldegeul die nog niet volledig gevuld was. De grondstof voor het vervaardigen van de artefakten bestaat tot nog toe uitsluitend uit meerdere gevlekte silex-soorten. De vrij grote kernen hebben meestal meedere slagvlakken en slagrichtingen. De afslagprodukten lijken volgens zn. "Coincystijl" vervaardigd. Bij de werktuigen vermelden we spitsen met geretoucheerde en ongeretoucheerde basis, driehoeken en een symmetrisch trapezium. Daarnaast werden slechts enkele geretoucheerde afslagen en klingen aangetroffen. Schrabbers ontbreken opnieuw.

Ook in deze concentratie komt verbrand been, houtskool en een roodbruine kleurstof veelvuldig voor.

Op basis van de aanwezige mikrolieten situeren we dit site in het vroege Mesolithicum. De afwijkende samenstelling van het werktuigenensemble lijkt ons opnieuw te wijzen op een specifieke aktiviteit op deze plaats. Ook met de

ligging op de rand van een nog niet volledig gevulde geul moet zeker rekening gehouden worden.

Op de plaats waar de vondsten van 1984 zich situeerden, werden meerdere grote opgravingsvlakken uitgezet. Een aantal strukturen, zoals greppels, kuilen, paalgaten en een grote gracht werden ingetekend. Daarnaast werd heel wat goed bewaard paalwerk, waaronder de resten van een z.g. "spijkertje" en een z.g. "knuppelweg" aangesneden. De goede bewaring is toe te schrijven aan de kleiige laag waarin het materiaal was ingebed en de afdekking van het geheel met een dikke veenlaag. Deze wijst er trouwens ook op dat het site diende verlaten te worden als gevolg van de geleidelijke vervochtiging van de omgeving. Bij het nog niet bestudeerde lithisch materiaal vermelden we talrijke afslagschrabbers, gepolijste bijlen, "dolken", driehoekige en bladvormige pijlpunten en talrijke geretoucheerde klingen en afslagen. Het veelvuldig aangetroffen schervenmateriaal hoort thuis in de traditie van de Bekerkultuur. Door de uitzonderlijke bewaringsomstandigheden is ook heel wat beendermateriaal aan het licht gekomen. Ondanks dat hiervan slechts een klein gedeelte bestudeerd is, kan toch reeds gesteld worden dat het rund het best vertegenwoordigd is in de botkollektie. Ook veelvuldig aanwezig is het varken, terwijl schapen en/of geiten slechts een beperkt gedeelte van het gerekupereerd materiaal uitmaken. Opvallend is wel het relatief hoge belang van jachtwild. Tot 40% van de beenderen zijn afkomstig van wilde dieren zoals hert, ree, everzwijn, oerrund (en/of bison), bever, watervogels, enz. De verschillende benen voorwerpen zullen ons toelaten een ander aspekt van de materiële kultuur van deze prehistorische lieden te bestuderen.

De gegevens wijzen op een permanent bewoond site dat in het laat-neolithicum (eventueel overgang naar de bronstijd) kan gesitueerd worden.

In de direkte omgeving van deze zone troffen we een andere reeks vondsten aan. Of dit areaal waarvan slechts een zeer beperkt oppervlak voor onderzoek beschikbaar was, al dan niet verband houdt met de bovenvermelde zone kon niet uitgemaakt worden, gezien op deze plaats grote stukken afgegraven werden.

Aan het andere uiteinde van de vijver werden sporen van een derde neolithische site aangetroffen, waarvan het onderzoek nog niet afgesloten is. Onder een dik veenpakket werd een organisch kleiige laag aangetroffen die opvallend veel maal- en/of wrijfstenen bevatte. Ook de sterke vertegenwoordiging van zeer dikwandige en grove keramiek valt op. Een ander opmerkelijk feit is de kwasi totale afwezigheid van been, ondanks de schijnbaar optimale bewarings-

toestanden. Onder de strukturen vermelden we een greppel en verscheidene kuilen.

Dit areaal zou in het laat-neolithicum thuishoren.

Twee andere zones konden amper bestudeerd worden. Een eerste viel ten prooi aan de zandzuiginstallatie en leverde enkele snel verzamelde vuurstenen en scherven op.

De andere zone werd tijdens dezelfde werkzaamheden overspoelt en was na enkele vluchtige vaststellingen (o.a. meedere paalgaten en kuilen) voor verder onderzoek verloren.

Bij het gehele onderzoek werd steeds geopteerd voor interdisciplinair onderzoek. Zo worden om de relatieve en absolute kronologie van het site beter te bepalen verscheidene monsters voor C-14 datering overgemaakt aan M. Van Strijdonck. De rijke beenkollektie wordt verwerkt op het Laboratorium voor Paleontologie (R.U.G.). C. Verbruggen, R. de Ceunynck en L. Depredomme zorgen voor de studie van het plantaardig materiaal. C. Verbruggen, L. Depredomme en P. Kiden wijden ook een deel van hun onderzoek aan de geologische opbouw en de geomorfologie van het site. Terwijl het bodemkundig aspekt door R. Langohr en J. Sanders wordt bekeken.